

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ваня Борисова Божилова

по материалите за научната и преподавателската дейност на хоноруван преподавател д-р Вяра Колчова Границка, представени за участие в конкурс за академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство – „Арттерапия“, „Арттерапевтична практика“ и „История и теория на арттерапията“, за нуждите на кат. „Психология на изкуството, художествено образование и общообразователни дисциплини“ при Национална художествена академия, обявен в ДВ. бр. 33 от 29.04. 2022 г.

За участие в обявения конкурс има подадени документи от хоноруван преподавател д-р Вяра Колчова Границка, която е единствен кандидат за заемане на академичната длъжност „доцент“. Становището е изготвено на основание заповед № 0125-О от 22.07.2022 г. на ректора на НХА и съгласно решение на научното жури. Процедурата по хода на конкурса и подадената документация са в съответствие със ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на Национална художествена академия.

1. Общо биографично представяне на кандидата

Хоноруван асистент, д-р Вяра Границка има богата професионална биография. Висшето си образование придобива в Национална художествена академия, специалност „Графика“, като през 1997 г. се дипломира като бакалавър и магистър по изкуствата с втора специалност „Педагогика на изобразителното изкуство“.

Професионалната ѝ кариера започва като педагогически съветник в СМГ София. От 2000 г. работи като арттерапевт в Център за хора с физически увреждания „Благовещение“ по проект на НКФ „Каритас България“, където работи и до днес. От 2013 г. става и ръководител на центъра, като ръководи успешно терапевтичен екип за социални услуги в общността. Част от нейната мениджърска практика е осигуряването на държавно финансиране на ЦСРИ „Благовещение“ като делегирана социално-терапевтична услуга през 2016 г.

Научният ѝ интереси и изследвания съпровождат и обогатяват нейната арттерапевтична практика. През 2013 г. успешно защитава образователната и научна степен „доктор“ по изкуствознание и изобразителни изкуства в НХА София с дисертация на тема: „Арттерапията като творчески процес: визуални модели на експресия и комуникация при лица с двигателни увреждания, интелектуални

затруднения и аутизъм“, под ръководството на проф. д-р Петер Цанев. Специализира в областта на арттерапията в Германия, Австрия и Чехия.

От учебната 2014/2015 г. активно се занимава и с преподавателска дейност като хоноруван преподавател в НХА София, а от 2018/2019 г. и във филиала в Бургас.

Интересите ѝ в областта на арттерапията и мотивацията за развитие са стимул за участието ѝ в поредица от проекти с фокус върху арт занимания за деца и младежи с увреждания – провеждане на арт работилници, менторска работа, обучител в занимания с изобразително изкуство и др.

2. Преподавателска дейност

В процеса на работа със студентите д-р Вяра Границка показва сериозно отношение и висока професионална компетентност, което я прави уважаван и ценен професионалист. Води лекции и упражнения по дисциплината „Специализираща арттерапевтична практика“ в специалност „Теория и практика на художественото образование“, магистърска програма „Арттерапия“. Участва и като ментор за провеждане на практическо обучение на студенти по проект „Студентски практики – Фаза 2“, чрез което студентите под нейно ръководство придобиват професионални умения и компетенции за работа в реална работна среда. Чрез различните форми на съвместна работа със студенти тя предава успешно своя професионален опит, както и мотивира младите хора за развитие.

3. Научноизследователска дейност

Активната научноизследователска дейност на д-р Вяра Границка продължава и след защитата на дисертационния труд и показва устойчивост на нейните изследователски интереси и търсения. Сред основните тематични области на авторските разработки се открояват: теоретичните и практическите измерения на арттерапията; процесът на арттерапия на хора с увреждания и за деца, лишени от родителска грижа; ролята на сензорната активация при арттерапията; изкуството, играта и ритуалът при арттерапевтичната работа; арттерапевтичната методика „визуално-пластична трансформация“; ролята на рефлексията и супервизията при арттерапевтичната практика; групи за взаимопомощ; хлебна терапия и др. форми на арттерапевтична дейност. Голяма част от представените публикации (монографични трудове и статии) анализират и обобщават данни от собствени изследвания, резултатите от които авторката споделя по време на участието си в научни конференции на национално и международно ниво, както и във филма на реж. Ралица Димитрова (БНТ 1) „Вяра за Иван, Хасан и другите“, който илюстрира по неповторим начин работата ѝ с хора с увреждания в областта на изкуствата и арттерапията.

4. Научна продукция

4.1. Съответствие с наукометричните показатели за заемане на академичната длъжност

Научната продукция на д-р Вяра Границка напълно отговаря на минималните национални изисквания по наукометричните показатели за заемане на академичната длъжност „доцент“, като по показател група Г надвишава значително минималния брой точки. Продукцията е научно центрирана с ясна тематична насоченост, което свидетелства за високите професионални и академични компетенции на кандидата.

Списъкът с публикации за участие в настоящия конкурс включва 12 заглавия, отнесени към периода 2013-2020 г. Те включват: 1 дисертационен труд, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, 2 самостоятелни монографии (едната на базата на защитения дисертационен труд и едната в качеството на основен хабилитационен труд), 1 глава в монография на авторски колектив, 10 подбрани статии и доклади като самостоятелен автор и 13 участия в изложби (за периода 1997 – 2019 г.). Посочените статии и доклади са в научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация, което прави д-р Границка международно разпознаваем автор. В справката за забелязани цитирания, установени по традиционен начин присъстват 9 цитирания.

4.2. Съдържателен анализ на представените научни трудове за участие в конкурса

Всички представени в конкурса публикации заслужават висока оценка. В тях д-р Вяра Границка показва отличен стил на научно писане, сериозна теоретична подготовка, аналитично мислене, отстоява собствена позиция и защитава авторски тези.

Хабилитационният труд е резултат от многогодишния практически опит с арттерапевтична дейност, аprobацията чрез емпирично-експериментално проучване на авторски методики и преподавателската работа на автора в магистърска програма „Арттерапия“ в НХА София. Структурирана в три части тя проследява възникването и развитието на арттерапията като специфична творческа потребност със значим хуманистичен и социален заряд.

В първата част е представена и анализирана нейната роля като носител на изкуството в живота на съвременния човек, както и като среда за пряко творческо участие. Образователните, оздравителните, възпитателните и когнитивно-поведенческите функции и задачи, дефинирани от авторката, илюстрират богатството на приложните сфери на арттерапията – психология, педагогика, социални дейности, медицина.

Умело и задълбочено се анализира интегралната функция на арттерапията с нейния научно-познавателен и терапевтично-творчески характер, като по този начин очертава мястото ѝ в практико-приложното и изследователско пространство, както и отговорността на професионалната дейност на арттерапевта. Направения обширен литературен обзор на семантичната характеристика на понятията в теорията на арттерапията, методите на изследване и проблемите, които очертават нейното развитие водят убедително към изграждане на автономната теоретична база на арттерапията като научна дисциплина. Като изследовател на специфичното научно поле, но и като действащ арттерапевт авторката се включва в дискурса за лечебната сила на изкуството и терапевтичния ефект на творческата дейност.

Във втората част вниманието на изследователя е насочено към различните видове и форми на арттерапията като наративната част е подкрепена с примери от собствената клинична практика със специфични групи – лица с увреждания, деца без родители, жени-бежанки, групи Дете – Родител, художници. Изключителен интерес представлява систематизираната информация за измеренията на творческия процес с посочените различни групи потребители, което става основа за описанието на различни модели, технологии и методики за арттерапевтична работа, обект на описание, проучване и експериментирание в третата част.

Съществен принос на авторката е разработената авторска методика „Визуално-пластична трансформация“, която е емпирично апробирана. В тази част на труда получените данни и резултати са подкрепени с богат илюстративен материал от личната ѝ практика. Подробно е представена и описана изследователската рамка – цели, задачи, методи, продължителност, резултати – на проведените експериментални проучвания в реални, естествени условия с посочените по-горе групи. Изведени са конкретни изводи и препоръки за арттерапевтичната практика, които са ценен ресурс за всеки арттерапевт, в търсене на методически и творчески решения на терапевтични казуси. Продукти от прилагането на тази методика – керамични изображения – са представени в приложеното портфолио и показват въздействието и постигнатия художествен ефект от арттерапевтичния творчески процес.

Висока оценка заслужават и приложените статии и доклади, които в по-голямата си част описват реална приложно-експериментална арттерапевтична работа на автора – поставена в научно-изследователски дискурс. Анализирания и споделяния опит от терапевтичната работа с различни групи дава основания за извеждане на теоретични постановки, за очертаване на специфични поведенчески и визуално-експресивни профили на групи ползватели, за структуриране на арттерапевтичните сесии за постигане на устойчиви резултати.

5. Научнотеоретични, практико-приложни и други приноси

Представените за конкурса разработки на д-р Вяра Гранитска имат безспорен принос за теорията и практиката на арттерапията като наука и приложно поле. Към приносите с научнотеоретичен характер следва да се отнесат:

1. Очертано е социалното значение, собствено научния предмет и проблеми на развитие на арттерапията и нейните интегративни връзки с други научно-предметни области. Изведена е психологическата значимост на личността на арттерапевта.
2. Теоретично е анализирана и обяснена употребата на термини и понятия като образ, знак, символ, игра и ритуал.
3. Представени са визуално-експресивни модели на творческа комуникация при лица с различни проблеми – хора с увреждания, деца без родители, жени-бежанки, група Дете – Родител и художници.

Към приносите с практико-приложен характер следва да се отнесат:

1. Обосновани и апробирани авторски арттерапевтични методики с конкретен профил на участниците.
2. Споделен практически опит от директна терапевтична работа, натрупан богат емпиричен материал от творчески процес, обработени данни, събрани чрез наблюдение и сравнение и дефинирани резултати, които обогатяват арттерапевтичната практика и са основа за нейното развитие.
3. Представена дистанционна алтернатива за провеждане на арттерапевтични занимания – анализ на реализиран опит.
4. Разработени арттерапевтични приложения, материали и изобразителни техники за прилагане като част от методически задачи и теми за арттерапевтична работа.

6. Бележки, препоръки и въпроси.

Към кандидата в конкурса, д-р Вяра Гранитска, нямам бележки и въпроси. Единственото ми пожелание към нея е да следва достойно пътя на учен, изследовател и преподавател в избраната от нея социално значима и хуманно ориентирана сфера на арттерапията.

7. Заключителна оценка

Категорично и убедено заявявам, че научната продукция и преподавателската активност на д-р Вяра Гранитска отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) за заемане на академичната длъжност „доцент“. Това се потвърждава от сериозните научно-теоретични и практико-приложни приноси на представените публикации.

Давам основателно заслужена положителна оценка на представените в конкурса материали и препоръчам на Научното жури да присъди на д-р Вяра

Границка академичната длъжност **“доцент”** в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство – „Арттерапия“, „Арттерапевтична практика“ и „История и теория на арттерапията“, за нуждите на кат. „Психология на изкуството, художествено образование и общообразователни дисциплини“.

Дата: 27.02.2023 г.

Член на научното жури:
(доц. д-р Ваня Божилова)